

JEZIK

2
1955./6.

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
ZAGREB, PROSINAC 1955. GODIŠTE IV.

Dr. ANTUN BARAC

Najveći se broj ljudi rodi, živi, umre i brzo zaboravi, kao da nikada nisu živjeli. Rijetki su ljudi, koji žive i nakon smrti. Jedan je od takvih bez sumnje i akademik dr. Antun Barac. On ne će postati besmrtno po tome, što je bio član Akademije, nego po tome, što je našoj nauci i našem narodu ostavio toliki broj vrijednih i korisnih djela, da se pisanje povijesti hrvatske književnosti ne će moći nastaviti i završiti, a da pritom pisac ne zaviri u njegove radove i da ne usvoji njegove sudove o mnogim piscima i njihovim književnim djelima. Vrlo skroman i povučen, nikada nije govorio o sebi i o svom radu, premda je na kraju svoga života mogao s ponosom o sebi reći ono, što je rekao Horacije: »Non omnis moriar!« Istina, tijelo njegovo počiva u zemlji na Mirogoju, ali će njegov duh vječno živjeti u djelima, koja je iza sebe ostavio.

Životni put A. Barca kretao se ovim pravcem. Rodio se 20. VIII. 1894. u Kamenjaku (Grižane) u Hrvatskom Primorju. Gimnaziju je svršio na Sušaku, a Filozofski fakultet u Zagrebu. U svojstvu profesora srednje škole služi na Sušaku i u Zagrebu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu započinje svoju karijeru god. 1930. najprije u svojstvu docenta, zatim izvanrednog pa redovitog profesora. Umr'o je 1. XI. 1955. Poslije Oslobođenja škol. god. 1945./46. bio je dekan Filozofskog fakulteta, a 1950./51. rektor Sveučilišta. U Jugoslavensku akademiju kao njezin pravi član ulazi 1947. i odmah postaje tajnik Odjela i pročelnik Instituta za jezik i književnost. Na tom položaju ostaje do konca života. Odmah poslije rata postaje predstojnik Slavonskog instituta na Filozofskom fakultetu. Mnogo je truda uložio i oko osnutka Hrvatskog filološkog društva u Zagrebu, kome je bio prvi predsjednik. Jedan je od pokretača časopisa »Jezik«. U prvo vrijeme član je njegova redakcionog odbora i aktivni suradnik.

Kad se govori o profesoru Barcu, treba na nj gledati s više aspekata: Barac kao učenjak, kao organizator, kao nastavnik, kao čovjek.

Kao učenjak počeo se baviti naukom još u studentskim klupama na našem fakultetu. Na seminarskim vježbama upao je u oči kao vrlo darovit student tadašnjem profesoru novije hrvatske književnosti Branku Vodniku. Po završetku studija odmah je i doktorirao 1918. god. s tezom »Vladimir Nazor«. Otada do svoga teškog oboljenja, koje je uslijedilo godinu dana prije smrti, nije puštao pera iz ruku. Svake je godine štampao koju zasebnu knjigu, ili po više članaka, eseja, rasprava, referata i slično. Bio je neumoran radnik. Radio je danju i noću, za vrijeme školske godine i o praznicima. Može se mirne duše reći, da nije uopće poznavao odmora ni zabave. Njegova je deviza bila: rad bez prestanka. Nije volio i upravo je teško osuđivao nemarne ljude.

Njegov naučni interes bio je usmjeren u više pravaca. Najviše je volio literarnu historiju i kritiku, ali nije zanemarivao ni eseje. I pitanja

jezika, pravopisa, a osobito stila naših književnika bila su predmetom njegova proučavanja. Iučavao je djela svih jugoslavenskih književnika, ali je njegovu pažnju naročito privlačilo razdoblje hrvatske književnosti od ilirizma do Prvog svjetskog rata. Nema književnika iz toga vremena, o kome nije pisao. Ipak je najveću pažnju posvećivao književnicima Hrv. Primorja i Istre, a naročito braći Mažuranićima, Kranjčeviću, Kumičiću i Novaku, o kojima je više puta pisao. Motivi i krajevi, koje su oni prikazivali, bili su mu najbliži i po tome možemo reći najmiliji. Njegov rad ispisan je u 12 posebnih knjiga, preko 140 prigodnih članaka, eseja, rasprava i referata u časopisima, zbornicima i novinama. Uredio je (i predgovor napisao) oko 25 antologija i sabranih djela jugoslavenskih pisaca. Najveći njegov pothvat jest »Jugoslavenska književnost« u izdanju Matice Hrvatske u Zagrebu 1954. i »Hrvatska književnost od preporoda do stvaranja Jugoslavije« u izdanju Jugoslavenske akademije, od koje je 1954. izašao prvi svezak »Književnost ilirizma«. Sve je radove pisao s dubokim poznavanjem predmeta. Nije pristupao poslu, prije nego je svestrano i temeljito proučio materiju, o kojoj piše. Nastojao je uroniti u bit književnikova stvaranja. Tražio je uvijek čovjeka sa svim njegovim dobrim i lošim stranama, da može dati što ispravniji sud o svakome. Za razliku od drugih književnih historičara i kritičara nije pisao samo o ljudima, koji su stvarali književne epohe, nego i o sitnim i neznatnim, zaboravljenim, pa i nepriznatim književnicima. Upravo jedna od zadnjih njegovih rasprava bio je »Nekrolog nepriznatom«, posvećen Tomislavu Švacovu, financijalnom savjetniku, koji se u književnosti potpisivao pseudonimom Mislav Mihajlović i Lav Lović. (Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Zagrebu, knj. II., 1954, 83-97.) Kritičari su njegova djela napadali i osuđivali, a A. Barac, nakon temeljite analize njegovih djela, kaže: »Mislav Mihajlović — Lav Lović — bio je neprijeporan talenat.« I dalje nastavlja: »Taj fini i osjetljivi čovjek, koji se zgražao nad svakom grubošću, tražio je u umjetnosti područje, gdje bi se mogao slobodno i nesmetano iživjeti. Njegov je slučaj tipična potvrda za shvaćanje, kako umjetnost može značiti najveću utjehu. Kad te utjehe u njoj nije mogao naći, kad je i u njoj našao upravo neshvaćanje i odbojnost, kao da je uopće izgubio vjeru u smisao života, i on ga je napustio.« U ovom času nije važno, da li je T. Švacov bio »neprijeporan talenat« ili nije, nego je važno istaći, kako je Barac kao istančan, kritičan duh umio naći ono, što je lijepo, plemenito, uzvišeno i vrijedno u djelima čovjeka, koga književnici ne samo nisu priznavali književnikom, nego su ga i javno napadali i osuđivali.

Kao organizator rada istakao se u svakom poslu, koga se prihvatio. Još kao srednjoškolski nastavnik organizirao je izdavanje časopisa »Mladost«, koji je bio namijenjen srednjoškolskoj omladini. Time je mnogo olakšao

izučavanje književnosti u srednjoj školi i pomogao, da se kod učenika stvori smisao za lijepo i uzvišeno u literarnom djelu. Njegova je briga bila, da se poslije rata organizira rad na daljem izdavanju »Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika« Jugoslavenske akademije. Zasluga za organizaciju V. odjela za filologiju u Jugoslavenskoj akademiji i njegove izdavačke djelatnosti pripada njemu. Sam je bio urednik »Grade za povijest književnosti hrvatske«. Organizirao je naučni i nastavnički rad na svojoj katedri na Filozofskom fakultetu. Uvijek i na svakome mjestu osjećala se njegova ruka.

Kao nastavnik na Sveučilištu radio je neumorno punih 25 godina. Za to vrijeme odgojio je brojne generacije srednjoškolskih profesora. Predavao je dugi niz godina sve novije jugoslavenske književnosti, a zadnjih godina samo noviju hrvatsku. I u svojim predavanjima nije bio samo suhi kroničar historije naše književnosti, nego je uvijek polazio od temeljite analize književnog djela.

Kao čovjek bio je blag i pun topline za svakoga, s kime je na bilo koji način surađivao. Na prvi pogled izgledao je hladan i nepristupačan, ali se iza toga krilo vrlo mekano, plemenito i dobro srce, koje je imalo puno razumijevanja za sve i svakoga, a naročito za one, koji su trebali njegovu pomoć, a teško su se probijali kroz život, jer je i sam bio sin siromašnih seljačkih roditelja.

Praznina, koja je njegovom smrću nastala na Fakultetu i u Akademiji, kasno će se i teško popuniti, jer se ne će lako naći čovjek tako širokog shvaćanja i temeljitog poznavanja književnih problema, kao što je bio A. Barac. Njegova smrt težak je gubitak i za hrvatsku književnost i kulturu uopće, jer će se teško naći čovjek, koji će moći nastaviti i završiti rad na izdavanju »Hrvatske književnosti od Preporoda do stvaranja Jugoslavije«, što ga je tako uspješno započeo akademik Antun Barac.

Dr. Mate Hraste

O SUFIKSIMA *-isati, -irati i -ovati*

Petar Skok

U današnjem našem književnom i saobraćajnom jeziku, kako se razvijaju u dva naša književna središta (Zagreb, Beograd), postoje tri glagolska sufiksa, koji se po svojoj funkciji ne samo dodiruju, nego i poklapaju, tako da među sobom vrlo često konkuriraju. Nijesu rijetki slučajevi, da se mogu zamjenjivati. Nastaje tako sufiksni pleonazam, o kojem čistilac jezika ili purist mora povesti računa, da zna, kako se ima držati prema njima.